

Poetyka Cypriana Norwida na przykładzie wybranych wierszy z cyklu *Vade-mecum*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Cyprian Norwid, *Do czytelnika*, [w:] tegoż, *Vade-mecum*, oprac. J. Fert, Wrocław 2003, s. 7–8.
- Źródło: Cyprian Kamil Norwid, *Epilog*.
- Źródło: Cyprian Kamil Norwid, *[Klaskaniem mając obrzękłe prawice...]*.
- Źródło: Cyprian Kamil Norwid, *Motto (do zbioru „Vade-mecum”)*.
- Źródło: Jadwiga Puzynina, *Norwid – jak i dla kogo?*, „Kwartalnik Filozoficzny” 2014, s. 6–7.

Poetyka Cypriana Norwida na przykładzie wybranych wierszy z cyklu *Vade-mecum*

Rysunek autorstwa Cypriana Norwida wykonany w 1856 (Z Alberta Durrera [sic!] 1519)
Źródło: polona.pl, domena publiczna.

„Poeta pisma”, „poeta kultury”, „poeta definicji”, „poeta ironii”, „genialny skąpiec słowa”, „poeta i sztukmistrz”, „poeta wnętrza mieszkalnego”, „poeta człowieczeństwa”, „poeta atomu”, „poeta myśli”, „pisarz wieku kupieckiego i przemysłowego”, „poeta historii”, „poeta dialogu”, „poeta Biblii”, „poeta sumienia”, „poeta wysiłku”, „stary poeta”, „mistrz niedopowiedzeń”, „poeta sentencjonalny”, „poeta milczenia”, „poeta smutku”, „poeta ruin” – to tylko niektóre z określeń charakteryzujących twórczość Cypriana Norwida. Stworzył on oryginalną poetykę, a jego twórczość do dziś jest żywo dyskutowana i uznawana za nowatorską na tle epoki, w której żył.

Twoje cele

- Powtórzysz informacje na temat cech poetyki Cypriana Norwida na przykładzie wybranych wierszy z cyklu *Vade-mecum*.
- Wyjaśnisz, na czym polegają wybrane motywy w poezji Norwida.
- Postawisz tezę interpretacyjną wybranych wierszy z cyklu *Vade-mecum* i spróbujesz ją udowodnić.

- Scharakteryzujesz poetę opisanego w wierszu [*Klaskaniem mając obrzękle prawice...*].

Przeczytaj

Poezje jednego z najciekawszych poetów romantycznych, Cypriana Kamila Norwida, powstałe w latach 1865-1866, składają się na cykl *Vade-mecum* – słowo to oznacza zbiór podstawowych informacji z danej dziedziny. W wypadku zbioru Norwida jest tak rzeczywiście, *Vade-mecum* stanowi bowiem program nowej poezji polskiej i polemikę z tendencjami postromantycznymi. Dosłownie z w języku łacińskim oznacza to „pójdź ze mną”, co można rozumieć jako zachętę dla czytelnika, żeby zapoznał się z utworami poety, wniknął w świat przedstawiony wykreowany w tekstach. To zaproszenie do intelektualnej podróży.

Tak o poecie pisze Jadwiga Puzynina:

” Jadwiga Puzynina

Norwid – jak i dla kogo?

Norwid to nieprzeciętny poeta, dramaturg, pisarz, również eseista, felietonista, rewelacyjny autor listów. Jest to także [...] interesujący malarz, grafik, rytownik, [akwaforcista](#) i rzeźbiarz. Jego bogata spuścizna literacka i plastyczna – poza nielicznymi [juweniliami](#) – powstawała w ciągu 30 lat trudnego życia na emigracji, po części spędzanego w skrajnym ubóstwie, cierpieniach fizycznych i psychicznych, na które się skarżał, ale które przeżywał rzeczywiście tak, jak to jako zasadę formułował:

„Cierpieć – nie jest to gnuśnieć, ale w znanym kierunku ze świadomością rzeczy walczyć. [...]”

– nadając im sens, czyniąc je narzędziem walki o dobro. Nie był człowiekiem doskonałym, miał liczne wady – jego niewątpliwy

altruizm wiązał się np. ze sporą dozą egocentryzmu, a także z przesadnie ostrym, emocjonalnym ocenianiem osób i zbiorowości.

Źródło: Jadwiga Puzynina, *Norwid – jak i dla kogo?*, „Kwartalnik Filozoficzny” 2014, s. 6–7.

Badaczka zwraca uwagę na wieloaspektowość twórczości poety, która wchodziła w rozmaite związki i relacje, składając się na całość artystycznego pojmowania świata w różnych kontekstach.

Kolaż przedstawiający różne dzieła Cypriana Norwida (od lewej): Rysunek pt. *Autor*, 1870; obraz *Scena alegoryczna – Z piekła Dantego*, przed 1883, Cyfrowe zbiory Muzeum Narodowego w Warszawie; Strona ze zbioru *Poezje II: vade-mecum* zawierająca motto, 1865, Polona

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

” Cyprian Kamil Norwid

Motto (do zbioru „Vade-mecum”)

Nie pochlebiaj Cieniowi! o! Ulissie! szlachetny
synu Laerta – wołałbym pomiędzy wami być
pachołkiem ostatniego wyrobnika, nie posiadającego
ziemi, mającego pług za całą własność
i zaledwo zdolnego wyżyć –
aniżeli panować, jak Monarcha, nad narodem umarłych!

Źródło: Cyprian Kamil Norwid, *Motto (do zbioru „Vade-mecum”)*.

Motto do zbioru *Vade-mecum* odwołuje się do tradycji antycznej, mówi w nim bowiem cień Achillesa do Odysa. Zostają w nim zatem zderzone dwa światy: żywych

i umarłych, przy czym to ten pierwszy jest wyraźnie wartościowany pozytywnie; osoba wypowiadająca się (czy raczej jej cień, duch) twierdzi, że wolałby prowadzić ubogie życie wśród żyjących, niż panować nad umarłymi.

” Cyprian Kamil Norwid

[Klaskaniem mając obrzękłe prawice...]

Klaskaniem mając obrzękłe
prawice,
Znudzony pieśnią, lud wołał
o czyny;
Wzdychały jeszcze dorodne
wawrzyny,
Konary swymi wietrząc
błyskawice.
Było w Ojczyźnie laurowo
i ciemno
I już ni miejsca dawano, ni godzin
Dla nieczekanych powić
i narodzin,
Gdy Boży – palec zaświtał nade
mną;
Nie zdając liczby z rzeczy, które
czyni,
Żyć mi rozkazał w żywota pustyni!

Dlatego od was... o! laury, nie wziąłem
Listka jednego, ni ząbeczka w liścieu,
Prócz może cieniu chłodnego nad czołem
(Co nie należy wam, lecz – słońca przyściu...).

Cyprian Norwid, *Portret własny* z r. 1887

Źródło: *Dzieła Cypriana Norwida: (drobne utwory poetyckie - poematy - utwory dramatyczne - legendy, nowele, gawędy - przekłady - rozprawy wierszem i prozą)*, oprac. T. Pini, Warszawa 1934, s. XIX.

Nie wziąłem od was nic, o! wielkoludy,
Prócz dróg zarosłych w piołun, mech i szalej,
Prócz ziemi, klątwą spalonej, i nudy...
Samotny wszedłem i sam błędzę dalej.

Po-obracanych w przeszłość nie pojętę
A uwielbionę – spotkałem niemało!
W ostrogi rdzawe utrafiałem piętę
W ścieżkach, gdzie zbitych kul sporo padało.
Nieraz Obyczaj stary zawadziłem,
Z wyszczerzonymi na jutrznię zębami;
Odziewający się na głowę pyłem,
By noc przedłużył, nie zerwał ze snami.

Niewiast, zaklętych w umarłe formuły,
Spotkałem tysiąc; i było mi smętno,
Że wdzięków tyle widziałem – nieczuły!
Żrenicą na nie patrząc bez-namiętną.
Tej, tamtej rękę tknąwszy marmurowę,
Wzruszyłem fałdy ubrania kamienne,
A motyl nocny wzleciał jej nad głowę,
Zadrżał i upadł... i odeszły – senne...

I nic... nie wziąłem od nich w serca
wnętrze,
Stawszy się ku nim – jak one –
bezwładny,
Tak samo grzeczny i zarówno
żadny,
Że aż mi coraz szczęście

niepojętsze!
– Czemu? dlaczego?
w przesyty-Niedzielę
Przyszedłem witać i żegnać... tak
wiele?
Nic nie uniósłszy na sercu – prócz
szaty –
Pytać was – nie chcę i nie raczę:
KATY!...

Piszę – ot! czasem... piszę na
BABILON
DO JERUZALEM! – i dochodzą listy
–
To zaś mi mniejsza, czy bywam
omylon.
Albo nie?... piszę pamiętnik artysty –
Ogryzmołony i w siebie pochylon –
Obłądny!... ależ – wielce rzeczywisty!

.....

Syn – minie pismo, lecz ty spomnisz, wnuku,
Co znika dzisiaj (iż czytane pędem)
Za panowania Panteizmu-druku.
Pod ołowianej litery urzędem;
I jak zdarzało się na rzymskim bruku,
Mając pod stopy katakomb korytarz,
Nad czołem słońce i jaw, ufny w błędzie –

Cyprian Norwid, *Portret własny*, przed 1883

Źródło: *Dzieła Cypriana Norwida: (drobne utwory poetyckie - poematy - utwory dramatyczne - legendy, nowele, gawędy - przekłady - rozprawy wierszem i prozą)*, oprac. T. Pini, Warszawa 1934, s. IX, Wikimedia Commons.

Tak znów odczyta on, co ty dziś czytasz,
Ale on spomni mnie... bo mnie nie będzie!

Źródło: Cyprian Kamil Norwid, *[Klaskaniem mając obrzękę prawice...]*.

Ten jeden z najsłynniejszych wierszy poety stanowi autotematyczne rozważania na temat roli artysty i twórczości w świecie. Podmiot liryczny posiada rysy autobiograficzne, można w nim dostrzec aluzje do samego Norwida, który zmagał się z niełatwą sytuacją materialną, był też niedoceniony za swojego życia.

Wymowne pierwsze wersy utworu: „Klaskaniem mając obrzękę prawice,/ Znudzony pieśnią, lud wołał o czyny” świadczą o nikłej potrzebie obcowania z poezją przez społeczeństwo. Jest ono „znudzone” i oczekuje czynu, konkretnego. W drugiej połowie XIX wieku to postawa charakteryzująca wielu, przesyconych poezją.

Podmiotowi lirycznemu odmawia się chwały zwycięstwa, którą symbolizuje laur: „Dlatego od was... o! laury, nie wziąłem/ Listka jednego, ni ząbeczka w liściu,/ Prócz może cieniu chłodnego nad czołem”; czuje się niedoceniony. Przy tej okazji zwraca się do „wielkoludów”, czyli trzech wieszczów: Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego. Nie wyraża podziwu wobec nich i ich twórczości, raczej staje w opozycji, określa siebie jako „samotnego”, a więc innego, niepasującego do reszty.

Tematem wiersza jest jednak nie tylko poezja i rola artysty w świecie; podmiot liryczny odwołuje się bowiem do swoich relacji z kobietami. Były one nieudane („Niewiast, zaklętych w umarłe formuły,/ Spotkałem tysiąc; i było mi smętno,/ Że wdzięków tyle widziałem – nieczuły!/ Żrenicą na nie patrząc bez-namiętą./ Tej, tamtej rękę tknąwszy marmurową,/ Wzruszyłem fałdy ubrania kamienne,/ A motyl nocny wzleciał jej nad głowę,/ Zadrżał i upadł... i odeszły – senne...”), co być może wpływa na ich ocenę. Zostają mianowicie porównane do kamieni – pięknych, lecz nieoferujących nic poza wartościami estetycznymi.

Wiersz obfituje w różnorodne środki stylistyczne, takie jak epitety czy metafory, wykrzyknienia, wreszcie pytania retoryczne – wszystkie one świadczą o emocjonalnym zaangażowaniu podmiotu lirycznego.

Zbiór kończy *Epilog*, którego tematyka wpisuje się w problematykę całego cyklu. Poruszone zostają w nim zagadnienia spuścizny poezji romantycznej, ponownie pojawiają się odwołania do trzech wieszczów, a także przyszłości.

” Cyprian Kamil Norwid

Epilog

(...)

Współczesność minie niestateczna,

Lecz nie ominie przyszłość: KOREKTORKA-WIECZNA!...

(...)

A cóż więcej Ci powiem na wstępie?

Oto, że w świat wchodziłem, gdy w największej sile

Poetów trzech (co właśnie zasnęli w mogile)

Śpiewało! – że milczałem – i znów pióro strzępię,

Jak kłós o sierp ostrze;

(...)

Tak, mówię Ci, że skoro istota poety

Zebrać u piersi swoich nie umie z planety

Całego chóru ludzkich współ-łez i współ-jęków

Od ziemi do macicy tej najwyższych sęków,

Od karła do olbrzyma, od tego, co kona,

Do tego, co zawisnąć ma jutro u łona:

Zaiste – niech mię taki nie uczy, co? jasne,

A co ciemne? – on ledwo że wie, co przyjemne!

Bo jam nie deptał wszystkich mędrców i proroków...

Ale mię huśtał wicher, ssałem u obłoków

I czułem prochów atom na twarzy upadłej;

(...)

Skoro na grobie każdym, rozwartym z rozpacz,

Porzucawszy gałązki – zasłonicie przepaść,

Mówiąc: „idź... uszczknij listek!” – ale... któż ci powie.
Że się załamię ziemia – i nie możesz nie paść
Nogą na obróconej ku niebiosom głowie –
Owszem – tę prawdy stronę uważając za rdzę –
malowany samotrzask zastawią ci w rowie...
Na korzyść serca...
... sercem tym – szkołą tą – gardzę!

Źródło: Cyprian Kamil Norwid, *Epilog*.

Osoba mówiąca w omawianych utworach ze zbioru *Vade-mecum* głosi własną odrębność i niezależność z przekonaniem, że tworzy dzieło, które znajdzie uznanie dopiero u przyszłych pokoleń. Z wrogością odnosi się do współczesnych. W wierszach widoczne jest rozdarcie między głoszeniem prawdy (poetyckiej, ideowej, politycznej etc.), a możliwością uznania jej przez salon; poszukiwanie akceptacji przez środowisko, a jednocześnie chęć zachowania niezależności.

Charakterystyczne dla twórczości Norwida jest kształtowanie świadomości poetyckiej w opozycji do obowiązujących mód, stylów pisarskich, sposobów odbioru dzieła literackiego oraz chęć przekazania przyszłym pokoleniom prawdy o własnej twórczości. To tragiczny, gorzki, pełen krytycyzmu obrachunek ze współczesnymi, których gdzie indziej nazywa „niepraktycznymi osłami i szarlatanami pogańskimi”.

Słownik

akwaforta

(wł. *acquaforte* – mocna woda) – kwasoryt, czyli technika graficzna wklęsła, w której obraz powstaje przez odbijanie wytrawionego kwasem rysunku na płycie miedzianej

altruizm

(fr. *altruisme*, od łac. *alter* – inny, drugi) – przeciwieństwo egoizmu; postawa polegająca na trosce o dobro innych, gotowość do poświęceń za innych

egocentryzm

(łac. *ego* – ja + *centrum* – środek) – postawa życiowa, zgodnie z którą traktuje się własną osobę i własne przeżycia jako najważniejszy punkt odniesienia do oceny rzeczywistości

juvenilia

(łac. *iuvenalis* – młodzińczy) – utwór literacki bądź muzyczny, który powstał w okresie dzieciństwa lub młodości twórcy; traktowany jako wprawka do późniejszej twórczości

Audiobook

Polecenie 1

Wysłuchaj nagrania i na jego podstawie omów motywy charakterystyczne dla twórczości Cypriana Norwida. Wyjaśnij, na czym one polegają.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PdbKctqcf>

Innym istotnym kompleksem motywicznym tej twórczości [Norwida] jest zderzenie „patośu dziejów” ze zwyczajnością, codziennością, a wręcz „detalicznością; ta umiejętność dostrzegania na najszerszym planie poetyckiego dziania się najdrobniejszych „listków”, „płatków”, „pyłków” [...] – równoczesne dostrzeganie „atomu” i „kosmosu”. Za przykład niech tu posłuży fragment wiersza *Po balu* [...]:

„Kwiatu listek upuszczony tam,

Papierową szepnął mi coś wargą,

Wśród salonu pustego sam i sam;

Rosa jemu i świt byłyż skargą?

Otworzyłem okna z dnieniem szkła,

Że aż gmachem wstrzęsła jego siła:

Z kandelabrow jedna spadła łza – –

.....

Ale i ta jedna – z wosku była!”

Szczególnie ważnym i często na warsztacie literackim Norwida goszczącym kompleksem motywicznym jest zderzenie spraw ludzkich (człowieczości) z czymś, co poeta nazywa „nad-ludzkim”, czyli wysokim przekraczaniem siebie jako przedmiotu i podmiotu zdarzeń, planów, marzeń, czynów. Norwid oczekuje od nas (od siebie), by „być nad-ludzkim, a jednym”, „być aktorem i widzem” w tym samym teatrze, na tej samej scenie; przekraczać zwyczajność, nie odtrącając jej od siebie. Myślę, że w tym momencie najmocniej przełamywała się w jego programie literackim i artystycznym konwencja i romantyczna, by poprowadzić jego pióro, pędzel i rylec ku bliskim nam horyzontom ideowym i artystycznym, które patos człowieczeństwa odkrywają w jego zwyczajności, niejako „przyziemności” – w byciu „twórcą” i „tworzywem”.

Inna ważna komponenta tej sztuki to nieustanne poszukiwanie i objawianie prawdy, które przyniosło mu w jego współczesności najrozmaitsze zarzuty, a szczególnie posądzanie go, o „ubieganie się” za hermetycznością, ciemnością, dziwacznością, jako że współcześni coraz mocniej nawykali do literatury „łatwej i przyjemnej”, a krytycy piętnowali odstępstwa od tej tendencji jako posługiwanie się „hieroglifami”; notabene był to czas wspaniałego rozwoju studiów nad historią, a szczególnie nad archaicznymi kulturami, które przyniosły między innymi „rozszyfrowanie” świętego pisma Egipcjan (hieroglifów). Norwid nie stronił od refleksji i studiów w tym zakresie. Norwidowskie ujęcie „prawdy” bardzo często sięga po najważniejszy jego oręż – wielopoziomową ironię. Bez dużej przesady można by go nazwać jednym z największych polskich ironistów na polu literackim i artystycznym (karykatury). Ale Norwidowska prawda ma przede wszystkim wymiar moralny, czyli wyposażona jest w busolę wskazującą na imperatyw (obowiązek) jej dopełnienia w czynie, jak czytamy chociażby w poemacie *Promethidion*.

Inny kluczowy kompleks motywiczny to spojrzenie na piękno jako „kształt” miłości. To zgoła niecodzienne podejście do estetyki ma u Norwida wiele doskonałych spełnień czy dopełnień, jak *Italiam! Italiam!*, *Promethidion*, *Quidam*, *Fortepian Szopena*, *Assunta*, żeby poprzestać na najbardziej znanych. Kategoria miłości rozciąga się u niego nawet na pole międzyludzkich konfliktów, nawet tam poeta „każe” nam się „różnić pięknie”. A gdy wspomnimy na jego dialektyczne ujęcie miłości i piękna jako tego samego nie w tym samym, to i w sporze – jakże istotnym we wszystkich jego dziełach i w życiu – odkryjemy głębiniowo pozytywną jego istotę, czyli miłość, jak we fraszce *Miłość* [...]:

„Gdy szukasz nieprzyjaciół twoich nieprzyjaciół,
To szukasz tylko ostrza, żebyś w ranę zaciął,
I nie jesteś z Miłości ogólnego Ducha,
Lecz z ducha-partii, który, co pochlebne, słucha.
Szukaj swoich przyjaciół, dla innych miej męstwo,
Miłość nie bitwą żyje, życiem jej zwycięstwo.

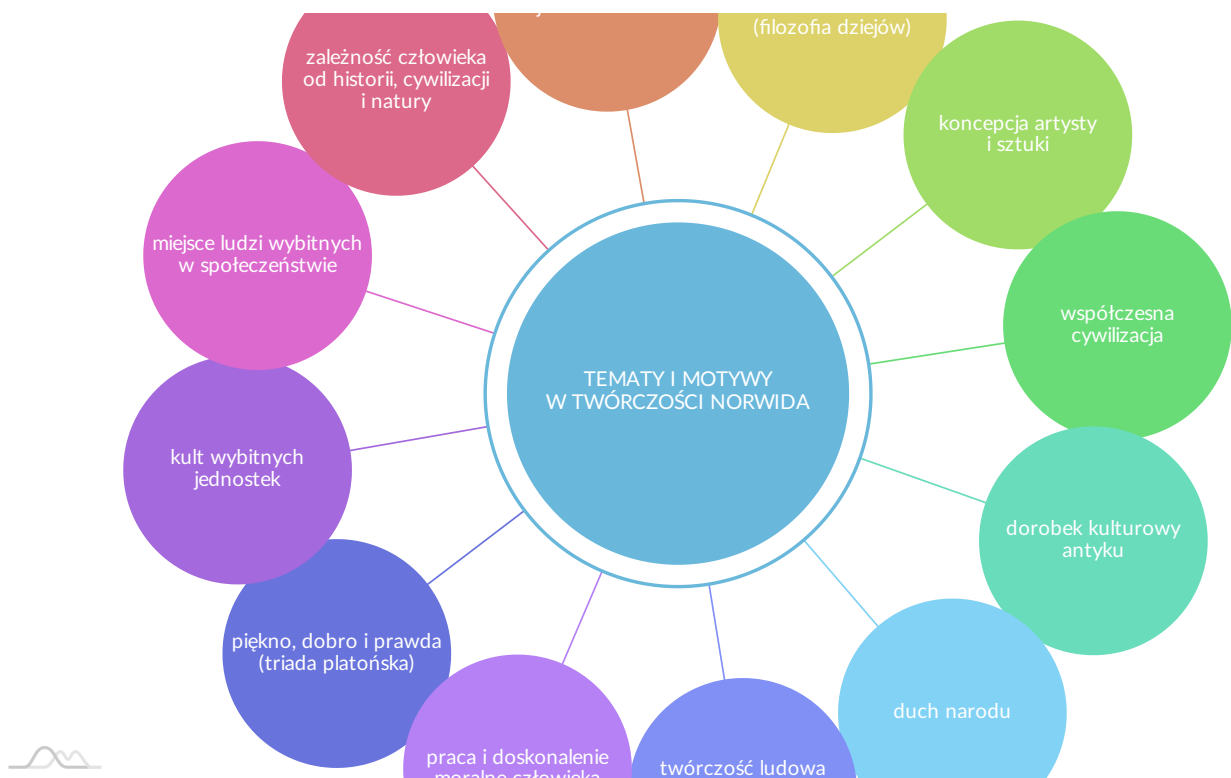
[...]

Na koniec należy wspomnieć o jednej ze szczególnie ciekawych właściwości warsztatu pisarskiego Norwida. Nieomal każdy jego wiersz znajduje oparcie nie tylko w swoim naturalnym środowisku znaczeniowym, w swej kompozycyjnej strukturze, ale zanurzony jest równocześnie najróżniejszymi odniesieniami zarówno w szeroko pojętej tradycji literackiej, jak też znajduje oparcie w jego innych utworach, również w innych gatunkach pisarskich, w pracach artystycznych i — co najciekawsze — w listach poety. W pewnym sensie można by jego wiersze obudować siatką takich odwołań i odniesień, które dodatkowo wzmacniają lekturowe doznania i wiedzę o genialnym pisarzu i artyście. Miejsce specjalne przypada tu właśnie listom poety, które pozwalają dość dokładnie śledzić drogi życiowe autora *Wędrownego sztukmistrza*, a równocześnie stanowią doskonałe oparcie rzeczowe i historyczne dla komentarza interpretacyjnego jego wierszy i innych utworów, ponadto te listy uruchamiają głęboką refleksję historiozoficzną i moralną, dającą się odnieść również do współczesności. [...]

Źródło: Józef Fert, *Główne motywy twórczości*, [w:] tegoż, *Życie Cypriana Norwida*, Kielce 2020, s. 100–105.

Polecenie 2

Przeanalizuj mapę myśli na temat najważniejszych tematów i motywów twórczości Cypriana Norwida. Uzupełnij ją własnymi spostrzeżeniami oraz cytatami z wierszy.

Słownik

notabene

(łac. - zauważ dobrze) - wyraz wtrącony w tekst zdania, poprzedzający jakąś dodatkową, ale ważną informację

dyalektyka

przeciwieństwa i sprzeczności właściwe jakiemuś zjawisku

Mapa myśli

Polecenie 1

Przeanalizuj mapę myśli na temat zabiegów poetyckich Norwida, które występują w cyklu utworów pisanych w latach 1865–1866, a następnie uzupełnij ją własnymi spostrzeżeniami oraz cytatami.

Pokaż ćwiczenia:

Polecenie 2

Wyjaśnij, jakie przekonanie wynika ze sformułowania „syn – minie pismo, lecz ty spomniesz, wnuku”.

Ćwiczenie 1

Wskaż dwie perspektywy mówienia w wierszu Cypriana Kamila Norwida [*Klaskaniem mając obrzękłe prawice...*]

Ćwiczenie 2

Zastanów się, kim jest poeta, który się pojawił w okolicznościach opisanych w wierszu. Opisz jego duchową sylwetkę.

delimitacja

(łac. *delimitatio*) wyznaczenie granic czegoś, zaznaczanie w mowie granic morfemów lub wyrazów

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Poetyka Cypriana Norwida na przykładzie wybranych wierszy z cyklu *Vade-mecum*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych

w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji. Uczeń:

- powtórzy informacje na temat cech poetyki Cypriana Norwida na przykładzie wybranych wierszy z cyklu *Vade-mecum*;
- wyjaśni, na czym polegają wybrane motywy w poezji Norwida;
- postawi tezę interpretacyjną wybranych wierszy z cyklu *Vade-mecum* i spróbuje ją udowodnić;
- scharakteryzuje poetę opisanego w wierszu *[Klaskaniem mając obrzękę prawice...]*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- podająca.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Poetyka Cypriana Norwida na przykładzie wybranych wierszy z cyklu *Vade-mecum*”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i multimedium w sekcji „Audiobook” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i rozwiązywać zadania.

2. **Recytacja.** Chętni lub wybrani uczniowie przygotowują się do głośnego czytania utworu w e-materiale: *[Klaskaniem mając obrzękłe prawice...]* z elementami aktorskiej interpretacji.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla i odczytuje temat lekcji oraz zawarte we wprowadzeniu do e-materiału cele zajęć i prosi uczniów lub wybraną osobę o sformułowanie kryteriów sukcesu.
2. Nauczyciel inicjuje rozmowę wprowadzającą w temat lekcji.

Faza realizacyjna:

1. **Odczytanie tekstu literackiego z elementami interpretacji aktorskiej.** Wybrana przed lekcją osoba prezentuje recytację utworu: *[Klaskaniem mając obrzękłe prawice...]*. Po uczniowskiej prezentacji pozostała część klasy przedstawia swoje wrażenia dotyczące utworu oraz prezentacji. Uczniowie zapisują swoje wrażenia w formie notatki.
2. **Kształcenie umiejętności analizowania i interpretowania utworów poetyckich.** Uczniowie dzielą się na 4-osobowe grupy i postępują według ustalonego trybu pracy:
 - Wstępne rozpoznanie. Określenie nadawcy i odbiorcy wypowiedzi, typu liryki oraz sytuacji lirycznej.
 - Określenie tematu utworu.
 - Analiza środków stylistycznych. Zwrócenie uwagi na język i styl utworu, wskazywanie, nazywanie i określanie funkcji środków poetyckiego wyrazu.
 - Ukształtowanie wypowiedzi. Określenie cech gatunkowych utworu i dominanty kompozycyjnej.
 - Postawienie tezy interpretacyjnej i wspólna dyskusja z przywołaniem argumentów.
 - Przywołanie kontekstów: historycznoliterackich, filozoficznych, estetycznych oraz wynikających z własnego doświadczenia ucznia. Nauczyciel może wyznaczyć zdolnego ucznia do pomocy określonej grupie lub grupom uczniów (ekspert).

3. **Praca z multimedium.** Nauczyciel prosi, aby wybrany uczeń przeczytał polecenie z sekcji „Audiobook”: Wysłuchaj nagrania i na jego podstawie omów motywy charakterystyczne dla twórczości Cypriana Norwida. Wyjaśnij, na czym one polegają. Następnie dzieli uczniów na grupy i prosi o opracowanie odpowiedzi. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udzielając także uczniom informacji zwrotnej.
4. **Praca z drugim multimedium.** Uczniowie pracują w parach. Zapoznają się z multimedium w sekcji „Mapa myśli” na temat zabiegów poetyckich Norwida, które występują w cyklu utworów pisanych w latach 1865–1866. Uzupełniają ją własnymi spostrzeżeniami oraz cytatami. Wybrane grupy omawiają swoje rozwiązanie i spostrzeżenia na forum klasy.
5. Ćwiczenia z sekcji wykonywane są indywidualnie. Nauczyciel weryfikuje zaznaczone odpowiedzi. Następnie uczniowie w parach dyskutują porównując swoje odpowiedzi. W przypadku, gdy nauczyciel zauważy, że ćwiczenie wymaga komentarza, uzupełniania czy naprowadzenia z jego strony podsumowanie ćwiczenia odbywa się na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Mapa myśli”.

Praca domowa:

1. Przygotuj prezentację multimedialną, w której podsumujesz zdobyte podczas lekcji wiadomości.

Materiały pomocnicze:

- *Metodyka literatury*, tom 1 i 2, Warszawa 2001.
- *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, tom 1 i 2, praca zbiorowa, Warszawa 1984.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Audiobook” do podsumowania lekcji.